

МИХАИЛ ГРЕШНОВ

СКЪПО СТРУВАЩИЯТ ОПИТ

Превод от руски: Петър Велчев, 1977

chitanka.info

I

— И тъй, вие сте съгласен, Хари! — Професор Батли говореше надутото, дори тържествено, като на научен съвет, макар че в стаята имаше само трима души. — Вие се поставяте под наше разпореждане и след като завърши опитът, получавате чрез окландската банка петдесет хиляди долара. Вие сте се съгласили доброволно на този експеримент.

Хари, който през целия разговор не вдигна очи от стиснатите си ръце, се опита да погледне професора.

— Доброволно — потвърди той.

— Но... нали разбирате?

— Разбирам, сър. Това е опасно.

— Аз също знам, че е опасно. Затова ние плащаме за риска с кръгличка сума.

— Да — кимна утвърдително Хари.

— Но изискваме нашата програма да бъде изпълнена докрай.

— Ще я изпълня, сър.

Третият участник в разговора, Глен Емин, мълчеше. По бледото му лице беше трудно да се прецени дали одобрява разговора или не. Само пръстите, барабанещи по канцеларската папка с книжа, издаваха вълнението му. Той именно беше довел Хари Палман, някогашния си приятел от колежа, в кабинета на професор Батли, където започна този разговор на една не съвсем обикновена тема. Глен, от името на професора му направи предложението. Хари се съгласи веднага, щом чу за петдесетте хиляди долара: дъщеря му беше болна и му трябваха пари. Сега се водеше разговор за договора. По-точно, разговорът беше към края си — професорът чакаше последната дума на Хари.

— Бих искал да получа аванс — каза Хари. — И по-скоро да свършим с това.

— Аванса ще получите утре, щом бъде подписан договорът.

— Мистър Батли, парите ми трябват сега — почти отчаяно рече Хари. — Макар и малко, но в брой.

Глен долови нотка на страх в гласа на Хари, той видя и причината за този страх: Хари се боеше, че няма да получи нито цент. Лицето на професора изразяваше гнусливост. И когато той извади от джоба си две петдоларови банкноти, Глен забеляза, че пръстите му потръпват от погнуса.

— До утре... — каза Батли, давайки да се разбере, че разговорът е приключен.

Батли презираше парите и Глен не можеше да го разбере. Може би шефът лесно ги изкарваше? Впрочем не тъй лесно: институтът не хвърляше парите си на вятъра. На Батли му вървеше: той първи успя да присади човешки мозък, първи синтезира кръвна плазма. В тези неща Глен познаваше професора по-добре — той беше смел и неуморен експериментатор. Когато беше на верен път, напомняше хрътка, тичаща по следа. Тогава за Батли не съществуваше никой и нищо освен целта. Той беше тщеславен и дори жесток при постигането ѝ. Но Батли презираше парите и хората, които се домогваха до тях, сякаш не разбираше, че понякога парите са нужни на хората като въздух.

— Кой финансира опита? — попита Глен.

— Все едно кой — отвърна професорът. — Нужен ми е опит, нужни са ми резултати, Глен!

В това беше целият Батли. Попаднал е на следа и сега ще се втурне напред, без да се оглежда настрани.

Опитът се подготвяше тайно. Нито една от научните асоциации не би разрешила провеждането му. А идеята беше примамлива: да се хвърли мост между животното и човека. Естествено, за опита беше избран делфин. Не само защото делфинът беше най-разумното от всички животни, най-доброжелателното спрямо човека и изобщо — най, най... — за това много се пишеше във вестниците. А защото с откриването на биометилтонала, съкратено БМТ — кръвта на топлокръвните животни можеше да се приближи по състав до човешката кръв. И това „най“ подходеше най-вече за делфина.

Глен Емин откри БМТ. Батли го беше примамил при себе си в лабораторията. И то пак срещу висока заплата. Ето защо сега, когато те се разхождат по терасата и по лицето на Батли все още е изписано отвращение към петдоларовите банкноти, Глен ненавижда шефа си и съчувствува на Хари Палман. Купил Глен с пари, Батли го презираше

не по-малко, отколкото Хари. Само че не показваше това открито — Глен му бе нужен за успеха. От всичко на света, което гъделичка самолюбието, Батли предпочиташе успеха. Така беше и с откриването на БМТ: в научния свят се носеха легенди за лабораториите на Батли и, естествено, за него лично. Но апетитът идва с яденето. На Батли му се щеше нещо повече: беше замислен експериментът „Меркурий“, в който залогът беше по-голям, отколкото в другите опити — човешки живот.

У един от руските фантасти е описана тайнствената градина на доктор Салватор, където зад каменните стени се провеждат невъобразими опити с животни — присаждане на глави и други части на организма от едно животно върху друго. Нещо подобно представляваше и комплексът от лаборатории на Калифорнийския изследователски институт. Откъм запад лабораториите се охраняваха от океана, на изток — от каменистите стръмнини на Бреговия хребет. Дългата много мили ивица на крайбрежието беше нарязана на квадрати, заградени с бодлива тел; тук-там участъците бяха скрити с метални щитове от чуждите погледи.

— Какво ще кажете за това, Глен? — каза Батли, спирайки се на края на терасата.

Откъм океана подухна вятър. Започваше пролетта, неочаквано ранна през тази година. Мъглата се разпръсна, небето и морето бяха ярки, сякаш подмладени, и навяваха спокойствие. Но в душата на Глен не беше спокойно, не му се искаше да разговаря. А Батли чакаше отговор.

— Жал ми е за това момче — призна си Глен, знаейки, че репликата му не отговаря на мислите на шефа. Но той можеше да си позволи тази волност — в експеримента „Меркурий“ Глен Емин бе незаменим.

— Намеквате за риска, на който се излага Хари Палман?

— Отчасти...

— Частта — това още не е цялото. Какво мислите изобщо, Глен?

Изобщо Глен смяташе, че заедно с професора ще извършат престъпление, еднакво наказуемо по кодексите на всяка страна: експериментът можеше да завърши с гибелта на Хари. Батли прекрасно разбираше това. Разбираше, че прави Глен съучастник в престъплението и че Глен е готов да стане съучастник. Но Глен никога

не би го казал открито. И не защото в гласа на шефа звучаха метални нотки — това се случваше често. А защото, ако Глен се откажеше от експеримента, това щеше да бъде краят на неговата кариера и благополучие в този свят. И не само на неговото благополучие, но и на Джеси, жена му, и на Айк, четиригодишния им син. Затова Глен нямаше да каже нищо повече, а щеше да отговори уклончиво:

— Мисля, че от утре можем да започнем подготовката на експеримента.

Договорът беше подписан на следващия ден в десет часа сутринта. А след още два часа — в дванайсет местно време — на делфина Иглу беше инжектиран препаратът БМТ. Едновременно с това във вените на Хари също впръскаха първите кубичи биометилтонал.

Целта на експеримента се състоеше в присаждане на кора от главния мозък на човек върху делфин — изключително фина операция, която можеше да се сравни само с работата на шлифовчик на скъпоценни камъни. По-просто би било да се присади цял мозък, но това нямаше да доведе до нужния резултат, мозъкът щеше да си остане напълно човешки. Задачата се свеждаше до това, делфинът да си остане делфин, като само му се прибави човешко съзнание. Батли се готвеше да направи операцията. Глен трябваше с помощта на БМТ да изравнява химическия състав на кръвта на подопитните, а след това да превключи човешкия мозък на ново кръвообращение — кръвообращението на делфина.

Процедурата по предварителната подготовка траеше шест дни. На седмия се извърши операцията по присаждането.

— Как се чувствувате, Хари? — гласеше първият въпрос към подопитния.

Батли не очакваше отговор. Мозъците на делфина и на Хари бяха под наркоза, но човекът трябваше да се събуди по-рано от животното и сега Батли предаваше информация, колкото може повече информация, за да може човекът постепенно да свикне с новото си състояние. Освен това трябваше да се разбере дали хирургическата операция е преминала успешно. Батли ловеше и най-малките движения на човека-делфин.

— Как се чувствувате? — повтаряше той.

Въпросите се предаваха по радиото. В мозъчната кора, присадена на Иглу, беше поставен миниатюрен приемник. Предавателят беше

монтиран още по-просто на два зъба от горната и долната челюст бяха надянати метални коронки, които, правейки контакт, затваряха веригата на микропредавателя, поставен също между зъбите.

Хари чу въпроса. Как се чувства? Засега той само чуваше гласа на професора.

— Дръжте се — продължаваше Батли. — Главното ще започне, когато махнем наркозата.

В този момент за първи път на Хари му се дощя да попита какво става с него и с тялото му.

— Вие сте жив, Хари, запомнете — вие сте жив и ще живеете — казваше Батли. — Веднага щом свърши опитът, ще направим обратна операция, ще върнем кората на вашия мозък на мястото ѝ.

— Но какво ще стане сега? — питаше се Хари.

— Превърнете се в делфин. Напълно се превърнете в делфин — неуморно повтаряше Батли.

Хари се вслушваше в себе си, но освен гласа на Батли не усещаше и не чуваше нищо.

— Глен — обърна се Батли към помощника си. — Да започнем общото събуждане. Постепенно, съвсем бавно...

Първото, което усети Хари, беше безкрайността. Струваше му се, че е сам на малък остров, сякаш беше малко петънце сред огромен мрак. С него беше само неговото „аз“ — нищожна искра, неспособна да озари и разпръсне мрака. Това го изплаши: искаше му се да извика, но нямаше глас, опита се да помръдне, но нямаше ръце, нито крака.

— Хари, Хари — чуваше се някъде гласът на професора.

Той нямаше глас, за да отговори.

— Хари, вие се събуждате в нов свят, вие станяхте делфин, Хари. Ние предвидихме, че ще ви бъде трудно, мозъкът ви е присаден на делфин. Вие сега сте делфин, Хари, вие сте Иглу... Трябва да знаем как се чувствувате. Чувате ли ни? Говорят доктор Батли и Глен.

Хари се бореше със страха и с безкрайната тъма.

— Хари, ние ви оперирахме...

И изведнъж мракът изчезна. Хари видя лабораторията, надвесените над него Батли и Глен. Отначало той не разбра къде изчезна мракът, а после догадката като че ли дойде сама: отворил си е очите. Но очите си е отворил не той, Хари Палман — а делфинът Иглу. Това го учуди: нима сега той ще зависи от животното?

— Какво можете да направите, Хари? — питаше Батли.

Какво може да направи? А може ли да си затвори очите? Хари си заповяда: затвори очи. Това му се удаде: клепачите се спуснаха. Батли разбра, че това е първото му осмислено движение.

— Още веднъж отворете и затворете очи — каза той, Хари се подчини.

— Добре — каза Батли с облекчение. — Преминете на разговор, използвайте предавателя.

Хари помръдна челюсти — Иглу плесна с плавници. Тялото му се люшна във водата. На Хари му се стори, че се търкулва на една страна. Той мислено разпери ръце, като човек, който се е подхлъзнал по пътя — плавниците трескаво заудряха водата, тялото едва не изскочи от ваната. Водата се разплиска.

— По-внимателно, Хари... — Батли изтърсваше пръските от престилката си.

— Аз нищо не съм направил... предаде по морзовата азбука Хари. — Много ми е леко...

Батли продължи:

— Трябва да се научите да координирате движенията си. Помръднете плавника на опашката си.

За радост на Хари това му се удаде. И отново едва не изскочи от ваната.

— Така... — каза Батли. — Като начало не е лошо. Дори ако само плувате, експериментът ще завърши с успех.

На излизане от лабораторията Глен мислеше за последната реплика на шефа: не поставя ли твърде ограничена цел Батли, като счита, че умението да се плува е главното в този сложен експеримент? Впрочем него, Глен, това вече не го засяга. Неговата работа е биологичната основа, действието на БМТ. Целта и задачите определя дирекцията на института.

След това той се замисли за Хари Палман. И за себе си. Изведнъж си представи, че е на неговото място, в ролята на подопитен. Побиха го студени тръпки — никога! Той видя Хари след операцията. Това беше жив труп. Глен не разбираше много от неврохирургия, но знаеше за експериментите, които се провеждаха в лабораториите. На животните — котки и кучета — се отстраняваше кората на главния

мозък. Животните живееха: ядяха, ако им даваха храна, движеха се, ако ги водеха на верижка, мяукаха, лаеха. Но каква походка имаха, какъв глас!... След като беше отстранена мозъчната му кора, Хари отвори очи. Но какви очи бяха това!... Глен отново усети студени тръпки.

Те бяха заедно в колежа Енвъри. Но Хари не завърши образованието си. Нещо се бе случило с баща му, май че беше изразходвал чужди пари. Три месеца преди завършването на курса Хари изчезна от колежа. Те се срещнаха след седемнадесет години в Сан Франциско. Глен вече беше учен с име. А Хари? Той работеше като препаратор в някаква западна лаборатория и по външността му можеше да се разбере, че работите му не вървят блестящо. „Аз ще ти намеря добра работа!“ — обеща Глен. По-късно, след като вече се разделиха, той разбра, че нищо не знае за Хари, освен за скромната му професия. Но обещанието беше дадено и Глен трябваше здравата да лъже Батли, хвалейки приятеля си от детинство, за да му уреди въпроса със службата. Батли беше човек на момента, вземаше решения веднага. Глен явно го беше сварил в добро настроение и приемането на Хари на длъжността препаратор беше уредено.

По-късно на Глен му беше непоносима мълчаливата благодарност на приятеля му, погледа му, приличаш на поглед на случайно прибрано куче, и вместо да се сближи с бившия си другар, Глен почувствува някаква хладина към него — той така и не разбра как е живял Хари през изминалите седемнадесет години, нито как живееше сега. Той имаше жена, дъщеря. Хари говореше нещо за болестта на детето, на Глен слушаше, без да вниква в подробностите.

Когато стана дума за експеримента с делфина и започнаха да търсят доброволец, на Глен отново му дойде на ум за Хари. Глен му предложи от името на шефа условието — петдесет хиляди долара. Хари побърза да се съгласи. Може би от благодарност към приятеля си.

II

След четиридневни изпитания в клетка пуснаха Хари в морето. Операцията и приспособяването на мозъка преминаха отлично. Батли се радваше на успеха: центрове на нервната система функционираха нормално.

— Хари — шегуваше се той, — сега вие сте истински Нептун. Водното царство е ваше. Плувайте!

Но клетката не е открито море. От тихия залив Хари попадна в бушуващ ураган, който го зашемети и обърка.

На сушата човек вижда и чува, усеща миризмите, чувства топлина и студ. Увеличете стократно всяко усещане и ще си представите приблизително света на делфина. „Подвижен в подвижното“ — такъв беше девизът на „Наутилус“ през миналия век, когато се смяташе, че океанът е ням, лишен от цвят и миризми. „Подвижен в подвижното“ важи и днес, но всичко останало се превърна в своята противоположност: квакане, кудкудякане, грухтене, блеене се стовариха върху Хари от всички страни, гълбините бяха пълни със звуци.

— Хари, Хари! — крещеше с все сила приемникът в мозъка му. — Къде сте?

— Нищо не чувам... — объркано се отзоваваше Хари. Безшумна електрическа лодка го съпровождаше при първото му излизане. На борда не разбраха защо Хари не чува. Лодката се движеше с акумулатори, витлото ѝ беше безшумно. От лодката му отговориха:

— Поддържайте предишния курс — следвайте лодката! Океанът връхлиташе върху Хари като разярен звяр: нещо боботеше и трещеше в него, врещеше, кудкудякаше, стенеше и умираше. Отзад прибоят гърмеше в скалите, а отпред с басов, излизащ като от утроба грохот известяваше за своето приближаване бушуващият някъде на хиляди мили оттук щорм.

— Защо мълчите, Хари? — питаха от лодката.

— Нима можете да ме чуете?

— Какво става? При нас е пълна тишина!

— Шумът постоянно ми пречи.

— Спуснете се надълбоко! — последва заповед.

Хари се гмурна. С всеки метър всичко наоколо се изменяше. Мяркаха се огнени черти, зигзази, сякаш прелитаха барутни ракети; когато слезе по-надълбоко, ракетите се превърнаха в светилници — сини, зелени — висящи като луни. А после, дълбоко долу, вместо очаквания мрак, се появи алено с жълт оттенък зарево — светеше тинята на дъното. Тук-там се развяваха сините или рижи гриви на светещите водорасли, като негаснещи поляни се червенееха колонии от холотурии^[1], между червеникавите камъни проблясваха и шумоляха морски таралежи, скариди; като мълнии се стрелкаха мурени, а звездите си оставаха звезди, само че паднали на дъното... Това беше удивително, омагьосващо зрелище, достъпно само за очите на морските обитатели. То би било дори красиво, ако още на пръв поглед не беше жестоко. Това бе свят, където всичко и всички се изяждат открито и безпощадно. Зъбите и огромните челюсти господстваха тук над всичко слабо и незащитно и слабият, за да не бъде погълнат безследно, трябваше да се размножава, като планктона, в милиарди себеподобни. Хари беше потресен от това, как обитателите непрекъснато се дебнеха един друг, от хрущенето и тракането на челюсти, от крясъците и писъците, пронизващи водата.

И когато, чувствайки нужда да поеме въздух, той изплува на повърхността и от лодката го попитаха какво е видял в дълбините, Хари отвърна:

— Ужас...

Може би Хари Палман се оказа неспособен да понесе този нов свят? Трудно му се удаде стълкновението с неизвестното? Два пъти Хари Палман трябваше да се спасява от акулите чрез бягство под защитата на електроробота; събратята му — делфини чувстваха в него нещо несвойствено, отхвърляха го, заплашвайки го със зъби; невидимите дребни обитатели на морето му късаха плавниците, караха го да се мята и да изскача от водата.

— Мистър Батли — молеше той, когато го връщаха в спокойната клетка, — не мога да понеса всичко това.

— Търпение, Хари — отговаряше шефът. — Привиквайте.

— Искам да прекратя опита — настояваше Хари. — Това не ми е по силите.

— Главното тепърва предстои.

— Кое е главното, мистър Батли?

— Не е дошъл още денят и часът за него, Хари.

— Но аз не мога!

— Ще свикнете.

— Мистър Батли.

— А договорът, Хари? Нали се съгласихте — напомняше му Батли. Това укротяваше подопитния.

— Оставете ме да си почина — молеше той.

— Не забравяйте, че срокът ни е един месец. До изпитанието има още време.

— Какво е то?

Шефът вдигаше рамене. Изглежда, той не знаеше какви изпитания ще се провеждат или пък очакваше за това указания от ръководството на института.

В края на краищата успехът на опита щеше да бъде успех не само за Батли. Над него стоеше научният съвет, а отгоре — дирекцията, свързана с държавния апарат. Постиженията на института ставаха постижения на държавата. И колкото по-значителни бяха те, колкото по-големи възможности предоставяха тези постижения, толкова по-здравео ги държеше в ръцете си държавата. Батли, Глен Емин, Хари?... За голямото дело те бяха безлични и без значение. Важен беше резултатът от тяхната работа, а държавата използваше резултата, както намери за добре.

Затова Батли, докладвайки за успеха на опита, вече преставаше да бъде господар на замисления експеримент.

— Не зная — призна той на Глен — какво ще стане по-нататък. По върховете човекът-делфин беше посрещнат с аплодисменти. Сега трябва да чакаме изпитанията. И това е преди всичко изпитание на нашите нерви, Глен.

За естеството на изпитанията Глен узна съвсем случайно.

Той беше от сутринта при шефа. Кабинетът, чиито прозорци гледаха към терасата, имаше празнично светъл вид. Синята и светлозелена пластмаса на стените и облицовките се съчетаваше с блясъка на морето, което светеше в гигантския — от пода до тавана —

илюминатор. Кабинетът напомняше светъл аквариум, поставен на слънце върху перваза на прозорец. Настроението на шефа беше също така слънчево и той фантазираше с увлечение:

— На биометилтонала — казваше той — предстои в бъдеще да играе немаловажна роля. Делфините са само начало, Глен. На трето място по развитие, след делфините и маймуните, идват слоновете. Ние успяхме да надникнем в океана, но пред нас са джунглите с мириса на зеленина и пръст, на африкански савани...

Тихото бръмчене на зумера и светналият върху таблото надпис „Неотложно!“ прекъснаха увлечението на шефа.

— Един момент, Глен, това е от хирургическото — каза той, надигайки се иззад бюрото. — Постойте, аз ще се върна след минута. Помислете за нашия разговор, за перспективите.

Минутите минаваха една след друга. Батли не се връщаше. Два пъти звъня телефонът. Глен не се решаваше да вдигне слушалката. Телефонът иззвъня трети път. „Може би е шефът“ — помисли си Глен и вдигна слушалката.

— Генерал Бидмън — заговориха в слушалката, очевидно продължавайки някакъв започнат вече разговор — предлага да проведем изпитанието в сряда. За целта ще отделим два ескадрени миноносеца...

— Извинете — рече Глен, — сбъркали сте номера.

— Кабинетът на мистър Греви ли е? — В слушалката назоваха името на директора на института. — Кой е на телефона?

— Номерът на директора е Е-72-17 — отвърна Глен и затвори телефона.

Професорът се бавеше. Глен трябваше да тръгва. В този момент той не свърза с нищо разговора за генерала и за ескадрените миноносци. Но успя да го свърже, защото в кабинета стремително влезе Батли.

— Нещастие, Глен! — каза той, отправяйки се към бюрото си. — Хари е мъртъв.

— Хари? — не разбра Глен. — Делфинът?

— Палман! — Батли барабанеше с пръсти по бюрото. — Тялото му сега е безмозъчен калъф... — Шефът повиши глас, ругаейки асистентите: — Как са посмели да бъдат небрежни? Институт ли е тук, дявол да го вземе, или миячна на ресторант?! Не стерилизирали

напълно конците. Шевовите загноили, Глен. Та нали той не може нито да каже, нито да се оплаче!...

Трагедията започна да достига до съзнанието на Глен.

— Прекалено се доверих на тия тъпаци-асистенти — продължаваше Батли. — За една седмица те довели възпалението до гангрена. Скотове!

— Какво ще правим сега? — запита Глен.

— Хари ще остане делфин. Завинаги!

— Но ще поиска ли той?...

— Иска — не иска — Батли направи неопределен жест, — той ще трябва да търси бисери и подводни съкровища.

— А семейството му? Хари има жена, дете!

— Какво мога да направя? — Батли стана иззад бюрото. — Какво мога да направя, Глен?!

За това, че в изпитанията ще участвуват военни кораби, Глен си спомни по-късно, когато се съвзе след сътресението, предизвикано от гибелта на Хари. Институтът, доколкото знаеше, не бе свързан с военното ведомство. Но сега, припомняйки си разговора по телефона — тона, с който звучаха думите за генерала и за ескадрените миноносци: тон сърдечен, с какъвто през уикенда разговарят уважаващи се един друг партньори, — Глен бе шокиран. Очевидно, институтът не служеше на целите, които се рекламираха: развитие на медицината, преодоляване бариерата на несъвместимостта... Експериментът „Меркурий“ също беше замислен с друга цел.

Подозренията на Глен се потвърдиха. Той бе извикан за участие в изпитанията като помощник на шефа. Глен окончателно се убеди, че институтът работи в контакт с военните. Скрытото стана явно — изглежда, опитът беше толкова сериозен, че не беше възможно да се скрие от Глен и от професора връзката на института с военното ведомство.

Накараха Хари да плува с различна скорост, прикрепваха му на хълбоците и на кожата датчици, правеха електрограми, динамограми, пускаха го да се надбягва с торпеда — обикновени и покрити с „ломинфло“, ерзац на делфинова кожа. И при едните, и при другите надбягвания Хари излизаше победител. Но ако се съди по разговора, по време на надбягването нещо не се получаваше както трябва.

— Как работят мускулите, кожата? Разбирате ли, кожата?... — питаше професорът. — Как постигате скоростта? Чувствувате ли вихровите потоци?

Хари отвърщаше, че за него е така естествено да плува, както за човека да ходи. Нали когато човек върви, той не чувства свиванията на мускулите.

— Интересува ни кожата, тайната на приспособяването ѝ към движението — намесваше се в разговора генерал Бидмън. — Цялата тази симфония ни е нужна, за да разгадаем тайната на бързото плуване на делфина. Вие ни съобщавате по-малко от това, което вече знаем! Разделяйте всяко движение на части, предавайте ни елементите — анализирайте!...

Но Хари не се справяше. Той неохотно се обръщаше от един ескадрен миноносец към друг, все по-често изплуваше, за да си поеме въздух, все по-рядко се отзоваваше на повикванията.

— Глупак! — сърдеше се генералът, прикривайки с ръка микрофона. — Слушайте — отново се обръщаше той към подопитния, — как успявате да преодолеете съпротивлението на средата? Водата не ви ли помага, не ви ли тласка, когато се затваря зад вас? Как се получава вашата скорост?

Хари престана да отговаря. Изпитанията завършиха без резултат.

— Да-а... — нервно гризеше пурата генерал Бидмън. — Или той — в разговора с професора генералът нарочно избягваше да нарича делфина с човешко име — не съзнава силата, която е получил, или пък е толкова глупав, че не иска да я разбере.

— Това ядосва ли ви? — питаше Батли.

Дълбоко в душата си той беше на страната на подопитния. Професорът се интересуваеше от физиологическата, дори от философската основа на експеримента. Но преди да се заеме с енцефалограмата на човека-делфин, с изследването на неговите усещания, директорът на института настоя да се проведат опитите по програмата на генерал Бидмън. Определени кръгове се интересуваха от движението на делфина във водата — това би дало възможност да се увеличи нечувано скоростта на подводниците!... Също така дълбоко в душата си Батли чувствуваше своята вина пред Хари, Това, че Хари-човекът умря и остана делфинът, потресе Батли не по-малко, отколкото Глен. Последствията от това трудно можеха да се предвидят и още по-

трудно — да се назоват. Съвестта на Батли бе разтревожена. В залисията на работата професорът се отвлечаше от тези мисли, но нали идва мигът, когато човек остава насаме със съвестта си. „Хари има жена и дете“ — спомняше си Батли думите на своя помощник. Глен е прав. Но освен правотата си, Глен е млад и експанзивен. Той дълбоко преживява трагедията. Как ли ще завърши всичко това?...

— Трябва да продължим изпитанията — настояваше генералът.

— А ако Хари не издържи?

— Ваша работа е — не без ирония отвърна Бидмън — да намерите общ език с господаря на морето...

Батли не намери какво да каже.

— И освен това — фучеше генералът — на делфините приписват едва ли не човешки интелект...

Повторни изпитания обаче не се състояха. Хари се отказа от опитите и поиска да му бъде върнат човешкият облик. Уговорките на професора, напомнянето за договора не помогнаха. Хари настояваше на своето.

През прозореца на лабораторията Глен видя как шефът с едри крачки идва откъм клетката. „При мен...“ — мина му през ума. Вратата се отвори и влезе Батли.

— Вразумете го — каза той. Докажете на Хари, че единственият му изход е непрекословното подчинение. Поставете го пред свършения факт. Вие сте му приятел и ще ви бъде по-лесно, отколкото на мен.

— Но, мистър Батли... — тази сутрин Глен не беше настроен миролюбиво, предложението на шефа му се стори безсрамно и той веднага реши да се възползва от съвета на професора — да борави само с факти. — Хари ще ни сметне за престъпници!

— Какво казахте? — Батли погледна асистента в очите.

— Престъпници!

— Глен... изборът ви на думи е рискован.

— И все пак — настояваше Глен. — И в същност за какво? За да се възползват от експеримента военните? Тия надбягвания с торпеда!...

— Не бъдете наивен, Глен — опитваше се да го успокои професорът. — На нас ни пробутаха тази програма. Разберете: вие и аз

сме слуги. За долари, Глен. И Хари загина за пари. Чиста наука няма, запомнете, Глен!

За първи път шефът разговаряше за пари и Глен, поне така му се стори, разбра професора: Батли беше също така нищожен, както и той, Глен Емин. Той се намираше в същите ръце, както и Глен, и всички в института. Може би именно затова Батли не толкова презираше парите, колкото ги ненавиждаше, защото работеше за пари и правеше всичко, което искаха от него. Това бяха окови, златни вериги, които не можеш нито да разкъсаш, нито да захвърлиш. Професорът е жалък в същата степен, както Глен и Хари Палман.

Но Глен не се остави да го увлече съчувствието. Главното бе в това — и той добре го разбираше, — че те и двамата са престъпници. Науката? — казваше Батли. Науката не трябва да крачи по трупове на хора! Хари загина по тяхна вина, по вина на Батли и на Глен. Те извършиха престъпление. Това унищожаваше Глен, сригваше почвата под краката му.

— Вървете! — настояваше Батли.

Глен мълчаливо тръгна към клетката. Главата му беше празна. Какво ще каже той на Хари? Какво би могъл да му каже?

— Старче... — фамилиарно започна той, навеждайки се към делфина.

Малките кръгли очички на животното сезираха, без да мигнат, в зениците му, плавниците помръдваха, поддържайки главата на делфина над повърхността. Гласът на Глен секна. Изведнъж му се стори, че го няма Хари, няма го стария приятел — нищо човешко няма, и неговото обръщение „старче“ е нелепо и чудовищно пред делфина.

— Хари... — опита се той да нарече делфина с човешко име. Но и този път се получи лошо: делфинът разтвори челюсти, обсипани със стотици зъби.

И все пак Глен надмогна себе си.

— Хари — каза той, — трябва да продължим опита.

— Не — отвърна Хари посредством морзовата азбука.

— Защо, Хари? — запита Глен, чувствайки, че гласът му се успокоява, но все така усещайки хлад в душата си: нищо човешко нямаше в техния разговор.

— Стига ми — отвърна Хари. — Повече не искам да се надбягвам с торпеда — стига вече.

— Но не това е главното.

— Това е! — ожесточено отговори Хари. — Не искам повече. Върнете ми тялото.

— Хари... — Глен почувствува, че му е трудно да лъже.

— Аз не ти казах всичко, Глен — прекъсна го Хари. — Може би щях да се съглася да плувам още, да надбягвам торпедни катери и да правя всичко, което те биха измислили. Но причината е другаде, разбери ме, Глен. Страхувам се. Изпитвам непрекъснат ужас. Аз изчезвам, Глен. Сигурно няма да мога да ти го обясня, но аз изчезвам, разтварям се в делфина — човешкото ми съзнание угасва. Вчера ухапах Лиси...

Лиси беше един от петте делфина, които опитомяваха в океанариума.

— Лиси нищо не ми беше направил — продължаваше Хари. — Аз не трябваше да го хапя!... Сега мисля за това и ме обхваща страх. Започвам да ставам животно. Ето и сега не мога да си припомня името на моята дъщеричка. Върнете ми тялото, Глен. Аз загивам!...

— Хари... — Ужасът така беше сковал Глен, че той едва си мърдаше езика. — Ти нямаш вече тяло, Хари, то загина. Асистентите лошо направили шевовите... — Глен чувствуваше, че не бива да говори за ужасните подробности, но вече не можеше да се спре, тласкаше го страхът, който му предаваше чудовището, мърдащо с плавници и взряло се в него с чифт празни като дупки очи. — Гангрената извърши останалото, Хари. Ти нямаш тяло... Нямах тяло! — повтори Глен, хипнотизиран от пустотата и ужаса на втрещените в него очи.

В продължение на четири часа тръбният плавник на Хари режеше водата в океанариума. Басейнът беше кръгъл и на Глен, останал през цялото това време на брега, му се струваше, че Хари навива невидима спирала и че в някой миг тази спирала ще се разгъне и ще се случи нещо непоправимо.

— Хари! Хари! — викаше той по хидрофона, но отговорът беше само бялата пенеща се ивица, появяваща се тук-там на повърхността.

Глен беше в отчаяние: може би трябва да извика Батли? Но какво би могъл да направи Батли?

И ето, на Глен му се стори, че изведнъж кръговото движение се наруши. Хари се приближаваше към него, Глен стана от пейката, надявайки се да поговори с него. Но делфинът, след като се приближи към Глен, рязко измени посоката. Видимо увеличавайки скоростта, той разряза океанариума по диаметър, като куршум се откъсна от водата, прехвърли се през мрежата и изчезна в океана.

Глен замря с хидрофона в ръка. Хвърли го на земята. Плавникът се показва над водата — един път и още един път, — като се отдалечаваше от брега. Глен тичаше около океанариума — тичаше, без да съзнава, че всъщност не знае какво да прави по-нататък. Решетката излизаше на сушата от двете страни на океанариума. Глен, тичайки, се удари в нея и падна. Не почувствува болка, но докато ставаше от земята и машинално изтърсваше пясъка от ръкавите на ризата си, той разбра непоправимостта на онова, което се бе случило: те двамата с Батли са убийци. Те убиха Хари и с никакви думи, с никакви оправдания за целите на висшата наука не могат да поправят този факт. Проклета да е науката, убиваща хора! Глен стоеше, вкопчен в решетката, сърцето му щеше сякаш да изскочи от гърдите. „Проклета да е! Проклета!...“ — повтаряше той, вперил в океана очи, пълни с отчаяние и болка. Плавникът се показва още веднъж на хоризонта и изчезна.

III

Хари плуваше, работейки енергично с цялото си тяло: плавници, кожа, опашка. Като че ли започваше да разбира онова, което изискваха от него при опитите. Кожата му вибрираше, по нея възникваха хиляди микровълни, които отблъскваха, набръчкваха водата в нейната маса, караха я да се плъзга край тялото, но не просто да се плъзга, а да се търкаля на малки кръгли капчици — Хари се хлъзгаше във водата като върху топчета.

И той веднага се запита защо не разбираше това по-рано, а го разбра едва сега? Да си отговори на въпроса му беше страшно. Ето, вече няколко дни той откриваше у себе си по нещо ново, непонятно и губеше предишното, човешкото. От сутринта той не можеше да си спомни името на улицата, на която живееше в Окланд. Това е страшно, както е страшно, че е забравил името на дъщеря си. Номерът на къщата е сто и пет, но името на улицата не помни.

С тревога се вслушва в себе си. Още ли е той, Хари? Но нали предишния Хари го няма. И никога вече няма да го има...

Не трябва да мисли за това. Всичко е премислено още когато кръжеше в океанариума. Сега трябва да си отиде. Просто да си отиде.

Пред него отново се простираше океанът, този непознат свят, който го очакваше. И Хари се носеше срещу него.

Каква удивителна лекота на движенията! И каква гама от багри, звукове, студ и топлина наоколо!... Да, да, по-добре да мисли за това — за хилядите оттенъци на студа и топлината... Дълбочината, близостта на брега, теченията, петната на облаците по повърхността — всичко това се усеща във водата. Чувствуващ всяко слънчево зайче... Как се казва улицата, на която живее? Живееше?... А номерът на къщата е сто и пет. Сто и пет?

Брегът изчезна. Останаха слънцето и океанът. И дълбината. Тежката дълбина там долу. Или това е ново, непонятно чувство? Не. Тежката бездна. Тя притегля към себе си... Аз съм уморен, си казва Хари, уморен съм до смърт. От опитите и от дългото плуване. И от

Глен... Батли го изпрати да ми каже, че Хари е мъртъв. Всичко умря: името на дъщерята, названието на улицата, номерът на къщата. Скоро ще умре съзнанието. Ще остане да живее делфинът — зъбат морски звяр. Ще лапа риба, ще гони самките. Батли и Глен убиха Хари Палман, за да узнаят тайната на плуването на делфина. Тайната си остана тайна, а него, Хари, няма да го има. Него вече го няма. Малкото островче на съзнанието в мозъка на зъбатия звяр се топи като парченце восък върху гореща плоча... Колко още му остава да бъде човек? Час, а може би минута?... Как му е името? Хар...?

Тежко пляскайки с опашка, Хари се обръща надолу, към дълбината. Ще му стигне и една минута — а може би и по-малко... А да се пада в дълбокото е леко: тежестта го увлича, като че ли е хвърлен във водата гвоздей. Тъмнината бавно се сгъстява. Налягането притиска като преса. Колко ли време един делфин може да задържи дишането си?... Мракът се сключва над Хари. Водата го притиска като въглищен пласт. И кой знае защо, той не се страхува. Надолу и все по-надолу...

Когато налягането стана нетърпимо, когато то натика плавниците в тялото и вкара очите в орбитите, Хари със сила вдъхна водната струя. Той дори не почувствува болка, а само рязък тласък вътре в себе си. И вече падаше към дълбините с разкъсани на парчета дробове...

---

[1] Холотурия (зоол.) — морска краставица. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.